

TÁRSASÁGI HÍREK

KOVÁCS KÁLMÁN
1930–1983

Messziről érkezett Debrecenbe, tudományos pályájának és felnőttkori életidejének színterére. Dunántúli szegényparaszt családból származott, a felszabadulás utáni években került a debreceni egyetemre, ahol legközvetlenebb mestere, Barta János mellett sajátíthatta el az irodalom ismeretét s az irodalomtörténetírás módszertanát. Ahol diplomáját szerezte, ott lett aspiráns, majd oktató; ez utóbbi feladatkörében végül tanszékvezető professzor.

Kiemelkedően tehetséges volt. Fiatalon jól megalapozott tudása rendkívül fejlett irodalmi érzékkel, ösztönös érzékenységgel s fogékony-sággal párosult. Eszményként olyan irodalomszemlélet lehetősége vonzotta, amelyben összeforr az élményszerűség és az elméleti igény, s a személyesség megnyilatkozása együtt járhat a tárgyyszerű témafeldolgozással. A művek, alkotói egyéniségek és az irodalmi problémák megközelítésében éppen úgy támaszkodott roppant kifinomult megérző s átélő képességére, mint teoretikusan is megerősített erudíciójára.

A 19. századi magyar irodalom elhivatott kutatójaként kezdte pályáját. Ebből az időszakból merítette kandidátusi disszertációjának témáját is. A *Fejezet a magyar kritika történetéből* című 1963-ban napvilágot látott Gyulai-monográfiája ma is úttörő érdemű könyvként méltatható. Gyulai Pál életműve később is foglalkoztatta; széprózájáról a 70-es évek közepén kismonográfiát írt. Átfogó tanulmányokban és mélyreható műelemzésekben mondott rendre valami lényegeset múlt századi irodalmunk olyan mestereiről, mint Eötvös, Jókai, Madách, Mikszáth, Arany, Tompa, Vajda.

A feladatvégzés kényszerénél is erősebb motiváló szerepe volt talán a belső vonzalomnak abban, hogy többször átlépett – tanárként s tanulmányíróként – a 20. század területeire is. Ily módon nyílt alkalma rá, hogy a nyilvánosságnak szánt esszéikben is legalább részlegesen számot adhasson két nagy művészi élményéről, az Ady-líra bűvöletéről s a Móricz-epika vonzásáról. *Eszmék és irodalom* (1976) című kötetében olvashatók az idevágó írások, s mellettük Németh Lászlótól Kodolányi

regényein át Pilinszky költészetéig terjedő skálán helyezkednek el az érdeklődés nyitottságáról és a befogadókészség tágasságáról oly meggyőzően tanúskodó szépen formált, megragadó esszék.

Kovács Kálmán nem zárkózott be a szűkebb szaktudományi témák körébe. Kritikusként a hazai irodalom új fejleményeit s a nemzetiségi magyar irodalmak friss eredményeit egyaránt figyelemmel kísérte. Érdekelte az irodalmi élet és a szerkesztői munka gyakorlata is; ez magyarázhatja, hogy 1968-tól majd egy évtizedig az Alföld főszerkesztői tisztét is betöltötte.

Szuggesztív egyéniség, szuverén alkat volt. Nagy hatású tanárként évfjártok sorát nevelte irodalomértésre és irodalomszeretetre. Életének s tudói pályájának akadhattak vívódásoktól és válságpillanatoktól sem mentes stációi, de ilyenkor is bizton hihettük, hogy szellemének ereje és vitalizmusa minden küzdelmesebb szakaszon átsegíti. Újabb jelentékeny feladatok megoldását várhattuk tőle, amikor szervezetét váratlanul megátadta az alattomos, legyőzhetetlen betegség. Nagyon korán elveszítette Kovács Kálmánt az irodalomtudomány, az irodalmi közélet s az egyetemi oktatás, de ő a megrendítően rövidre szabott időben is teremtett annyi értéket, hogy művének és emlékének maradandóságában jó okkal reménykedhetünk.

FÜLÖP LÁSZLÓ